

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเล่านิทานเป็นรูปแบบการให้ความบันเทิงที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ และในปัจจุบันก็ยังนับว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้ใหญ่บางคน ครู และบรรณาธิการได้ใช้ในการอบรมสั่งสอนเด็ก (เนพเพอร์เพียร์พิกุล, 2530) ซึ่งนักการศึกษาหลายคนได้ให้ความสนใจทำการศึกษาค้นคว้าและยอมรับว่านิทานมีความสำคัญต่อเด็ก ดังนั้น ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงได้กำหนดกิจกรรมการเล่านิทานให้เป็นกิจกรรมการสอนกิจกรรมหนึ่ง (กรมวิชาการ, 2521)

การเล่านิทานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา เพราะจะช่วยสร้างเสริมความงอกงามทางด้านอารมณ์ รู้จักควบคุมอารมณ์ หรือมีอารมณ์รัก โกรธ เกลียดตามวิสัยมนุษย์ที่ปกติและสมบูรณ์ ช่วยส่งเสริมความคิด ช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการซึ่งจะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ได้ ช่วยให้เด็กได้มีพัฒนาการทางด้านภาษา สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนสู่ผู้อื่น และรับความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นได้ดีโดยอาศัยกระบวนการฟัง พูด อ่าน เขียน นอกจากนี้ นิทานยังสามารถใช้สอนจริยศึกษา ช่วยให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ให้ข้อเท็จจริงที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาแก่เด็ก (ชุตินา ลัจฉานันท์, 2529; ศ. ศุภนิมิตร, 2522) โดยเฉพาะเด็กวัยนี้ชอบฟังนิทานอยู่แล้ว นิทานจึงเป็นสิ่งที่อาจใช้เป็นสื่อ นำทางไปสู่ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ได้ดี เพราะธรรมชาติการเรียนรู้ของคนเราจะให้ประสบผลดีได้นั้น ย่อมมาจากความสนใจและความต้องการของตัวผู้เรียนเอง (ศ. ศุภนิมิตร, 2522)

โดยทั่ว ๆ ไป การเล่านิทานมักจะเป็นการเล่าปากเปล่า แต่ในปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวางในทุกวงการ เด็กทุกวันนี้มีความคุ้นเคยกับภาพมาก และไม่สนใจที่จะนั่งฟังนิทานนาน ๆ หรือนิทานที่สลับซับซ้อนเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีสิ่งอื่นมาช่วย

เรียกร้องหรือดึงดูดความสนใจ จึงได้มีการนำเอาอุปกรณ์หรือสิ่งต่าง ๆ เช่น ภาพ หนังสือ สไลด์ หรือภาพยนตร์ เป็นต้น มาใช้ประกอบการเล่านิทานเพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ ไม่ทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย ช่วยเร้าความสนใจ เพิ่มสีสันให้แก่เรื่อง ทำให้ผู้ฟังเกิดประสบการณ์ร่วมกัน และกว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดีขึ้นและจดจำได้นานวัน (กิตติวาทิ บุญชื้อ, 2527; ชุตติมา ลัจจานนท์, 2529; หทัย ตันหยง, 2529) เพราะเด็กในระดับประถมศึกษาชั้นนั้น จะรับรู้และเรียนรู้ได้ดีจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม (บันลือ พฤษะวัน, 2524)

อย่างไรก็ตาม ในการเล่านิทานนั้นถึงแม้จะมีภาพมาช่วยเสริมให้เด็กเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ในนิทานได้ง่ายขึ้น แต่เสียงก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ไม่น้อย เพราะเสียงจะเป็นสิ่งสำคัญในการเร้าอารมณ์และสร้างบรรยากาศให้กับท้องเรื่อง (เนพพร เพียรพิกุล, 2530) ในปัจจุบันจึงได้มีการนำเอาเสียงลักษณะต่าง ๆ นอกเหนือไปจากเสียงปกติ เช่น เสียงเพลง เสียงการ์ตูน ซึ่งอาจจะฟังเหมือนธรรมชาติบ้าง หรือผิดธรรมชาติไปบ้างมาใช้ในการเล่านิทาน เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและเรียนรู้เรื่องราวจากนิทานนั้น ๆ ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยที่มิได้คำนึงถึงผลการเรียนรู้ ประโยชน์ที่จะได้รับ หรือมีความเหมาะสมกับเด็กหรือไม่

ในกระบวนการเรียนรู้ของคนเรานั้น ประสบการณ์ตรงและสิ่งเร้าที่มีความเหมือนจริงมากกว่าจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่า ดังที่ดวายเป็น (Dwyer, 1978) ได้อ้างถึงทฤษฎีของ เดล (Dale) มอร์ริส (Morris) คาร์เพนเตอร์ (Carpenter) และกิบสัน (Gibson) ไว้ในทฤษฎีความเหมือนจริง (Realism Theory) โดยให้สมมติฐานไว้ว่า เมื่อสื่อการสอนมีความเหมือนจริงมากขึ้น ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความเหมือนจริงไว้มาก แต่มักจะอยู่ในรูปของสิ่งเร้าที่เกี่ยวกับการรับรู้ทางตา เช่น ภาพเหมือนจริงกับภาพไม่เหมือนจริง สื่อกี่เหมือนจริงกับสื่อกี่ไม่เหมือนจริง ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยจะแตกต่างกันไปตามระดับความเหมือนจริงของสิ่งเร้า วิธีการสอน และลักษณะของผู้เรียน กล่าวคือ เด็กระดับประถมศึกษาตอนต้นจะเรียนจากภาพฉายเล่นอย่างง่าย ๆ ได้ดีกว่าภาพที่มีลักษณะเหมือนจริงซึ่งมีรายละเอียดมาก (Whipple, 1953; Travers, 1964; สุนันท์ จุฑะคร, 2509; ฉลอง ทับศรี, 2517) นักเรียนในระดับ

ชั้นที่สูงขึ้นชอบภาพที่มีรายละเอียดเพิ่มมากขึ้น (วูล์ฟ แตรลิ่งซ์, 2514; ประสงค์ นิมมา, 2517) กลุ่มตัวอย่างชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ (สุนันท์ จุฑะคร, 2509; ฉลองชัย สุรวัฒน์บุรณ์, 2515) และภาพสีทำให้เกิดการจำและการเรียนรู้ได้ดีกว่าภาพขาวดำ (จันทร์เพ็ญ ไทยประยูร, 2511; ฉลองชัย สุรวัฒน์บุรณ์, 2515; ; จินดารัตน์ เพ็ชรวงศ์, 2528; Dwyer, 1971; Berry, 1974; Lertchalolarn, 1981)

ในเรื่องของระดับความเหมือนจริงนั้น ดวายเป็น (Dwyer, 1971; 1978) ได้แบ่งระดับความเหมือนจริงตามลักษณะของภาพออกเป็น 4 ระดับคือ

1. ภาพลายเส้นอย่างง่าย (Simple Line Drawings)
2. ภาพลายเส้นแสดงรายละเอียด (Detailed Drawings)
3. ภาพถ่ายจากของจำลอง (Model Photographs)
4. ภาพถ่ายจากของจริง (Realistic Photographs)

ซึ่งดวายเป็นได้ให้ความสนใจในเรื่องนี้อย่างมาก และได้ศึกษาเกี่ยวกับความเหมือนจริงของภาพ ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เขาได้ทำการศึกษาทดลอง เช่น ในปี ค.ศ. 1967 (Dwyer, 1978) ดวายเป็นได้ศึกษาถึงผลการเรียนรู้ภาพประกอบต่างชนิดกับนักศึกษาระดับวิทยาลัย 108 คน ผลการวิจัยพบว่าภาพถ่ายสีเหมือนจริงให้ผลน้อยที่สุด เมื่อใช้ประกอบการสอนแบบบรรยาย และภาพขาวดำลายเส้นอย่างง่ายส่งผลดีที่สุดในการสอนแบบเดียวกันนี้ ต่อมาในปี ค.ศ. 1968 และ 1969 ดวายเป็นได้ทำการศึกษาถึงการเรียนรู้ที่แปรเปลี่ยนตามวัตถุประสงค์ต่อภาพต่างชนิดกับเด็กนักเรียนในเกรด 9, 10, 11 และ 12 ผลจากการศึกษาพบว่า เด็กทุกเกรดที่เรียนรู้จากภาพสีเหมือนจริงก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนในวัตถุประสงค์เฉพาะ สำหรับปี ค.ศ. 1971 ก็ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากผลการทดลองนี้ต่อไปอีกว่า เด็กทั้งเพศหญิงและเพศชายสามารถเรียนรู้จากภาพประกอบที่นำเสนอได้เท่ากัน และจากงานวิจัยฉบับปี ค.ศ. 1971c ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยจำนวน 261 คน พบว่า ชนิดของภาพจะส่งผลแตกต่างกันในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน และภาพสีจะส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวัตถุประสงค์เฉพาะ ต่อมาในปี ค.ศ. 1976 ดวายเป็นได้ทดสอบชนิดของ

ภาพกับระดับเขาวนัญญาของนักศึกษาระดับวิทยาลัยจำนวน 508 คน ก็ได้ผลเช่นเดียวกับงานวิจัยฉบับปี ค.ศ. 1971c ของเขา

ดวายเออร์ได้อภิปรายผลจากการวิจัยในอดีตที่ผ่านมาว่า ชนิดของภาพที่แตกต่างกันจะส่งผลให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนแตกต่างกัน ดังที่ แอตนีฟว์ (Attneave, 1954) เฟรนซ์ (French, 1954) มิลเลอร์ (Miller, 1956) แรพเพอร์ท (Rappaport, 1957) ทราเวอร์ส (Travers, 1964, 1970) และ บรอดเบนท์ (Broadbent, 1965) ชี้แจงว่า ผลจากการเรียนรู้ที่แตกต่างกันนี้ก็เนื่องจากการใช้กระบวนการสนเทศของมนุษย์ต่อสิ่งเร้า

สิ่งเร้าที่เกี่ยวกับการรับรู้ทางหูอันได้แก่เสียงนั้น มีทั้งเสียงที่เหมือนจริงและเสียงที่ไม่เหมือนจริง ซึ่งการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ประกอบกับเหตุที่นิทานมีอิทธิพลต่อเด็ก โดยเฉพาะเด็กในระดับประถมศึกษาที่มีความสนใจต่อนิทานมาก และจากแนวคิดของสมิท (Smith, 1973) ที่ว่า "เด็กตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนรู้โดยตรงจากการฟังได้ดีกว่าการอ่าน เพราะเด็กในระดับชั้นต้น ๆ นี้ยังไม่มียกขะในการอ่าน" จึงน่าจะได้มีการศึกษาว่า เสียงลักษณะใดที่นำมาใช้ในการเล่านิทานแล้วจะทำให้เด็กที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนแตกต่างกันเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด สามารถพัฒนาตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยย่อมจะเป็นประโยชน์โดยตรงที่จะนำมาเป็นแนวทางในการผลิต และเลือกใช้เสียงในการเล่านิทานให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า การใช้เสียงที่เหมือนจริงและไม่เหมือนจริงในการเล่านิทานนั้น จะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความเข้าใจในการฟังหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับความเหมือนจริงของเสียงบรรยายประกอบนิทานภาพสำหรับเด็ก กับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อความเข้าใจในการฟังของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน เมื่อเรียนจากนิทานภาพสำหรับเด็ก ที่มีระดับความเหมือนจริงของเสียงบรรยายต่างกัน มีความเข้าใจในการฟังต่างกัน
2. นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน เมื่อเรียนจากนิทานภาพสำหรับเด็ก ที่มีเสียงบรรยาย มีความเข้าใจในการฟังต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนจากนิทานภาพสำหรับเด็กซึ่งมีระดับความเหมือนจริงของเสียงบรรยายต่างกัน มีความเข้าใจในการฟังต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ความเหมือนจริงของเสียงบรรยายจะศึกษาความเหมือนจริงในด้าน
  - 1.1 ลักษณะของเสียง ซึ่งแยกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่
    - 1.1.1 เสียงธรรมชาติ
    - 1.1.2 เสียงการ์ตูน
  - 1.2 เสียงของผู้บรรยาย แยกเป็น 2 ประเภท ได้แก่
    - 1.2.1 เสียงบรรยายเสียงเดียว
    - 1.2.2 เสียงบรรยายแยกตามตัวละคร
2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศูนย์รวมน้ำใจ สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 ซึ่งเป็นระดับชั้นที่อยู่ตรงกลางของระดับประถมศึกษา เด็กเกิดการเรียนรู้ และได้รับการฝึกฝนทักษะในการฟังจากการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มาแล้ว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2520)
3. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างประชากร แบ่งตามระดับคะแนนเฉลี่ยของผลการสอบประจำภาคปลาย ปีการศึกษา 2532 เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้
  - 3.1 กลุ่มสูง คือ นักเรียนที่ได้ผลการเรียนระดับคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.0 -

3.2 กลุ่มปานกลาง คือ นักเรียนที่ได้ผลการเรียนระดับคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.0 - 2.99

3.3 กลุ่มต่ำ คือ นักเรียนที่ได้ผลการเรียนระดับคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0 - 1.99

4. นิทานภาพสไลด์ มีลักษณะของภาพเป็นภาพลายเส้น สีเหมือนจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ระดับความเหมือนจริงของเสียง หมายถึง คุณลักษณะของเสียงที่มีความใกล้เคียงกับเสียงธรรมชาติต่างกัน กล่าวคือ เสียงที่เหมือนกับเสียงธรรมชาติมากจะมีระดับความเหมือนจริงสูงกว่าเสียงที่เหมือนธรรมชาติน้อย เช่น เสียงธรรมชาติมีระดับความเหมือนจริงสูงกว่าเสียงการ์ตูน เสียงบรรยายแยกตามตัวละครมีระดับความเหมือนจริงสูงกว่าเสียงบรรยายเสียงเดียว

2. เสียงธรรมชาติ หมายถึง เสียงพูดที่เป็นปกติของมนุษย์ มีระดับความถี่และเป็นระดับเสียงที่คนทั่ว ๆ ไปพูด

3. เสียงการ์ตูน หมายถึง เสียงพูดที่ทำให้ผิดไปจากปกติธรรมดาโดยการใช้เทคนิคพิเศษ (ผลพิเศษทางเสียง) คือ พูดให้ช้ากว่าปกติในตอนนั้นทีกแล้วเร่งความเร็วให้เร็วกว่าปกติในตอนเล่นกลับ (play back) ซึ่งมีผลให้ความเร็วของคำพูดและช่องว่างระหว่างคำพูดเร็วขึ้น ความถี่เสียงสูงขึ้น ระดับเสียงสูงขึ้น

4. เสียงบรรยายแยกตามตัวละคร หมายถึง เสียงของผู้บรรยาย (เล่านิทาน) ที่เปลี่ยนไปตามลักษณะของตัวละคร เช่น ถ้าตัวละครเป็นผู้หญิง ผู้บรรยายก็เป็นผู้หญิง หรือถ้าตัวละครเป็นผู้ชาย ผู้บรรยายก็เป็นผู้ชาย

5. เสียงบรรยายเสียงเดียว หมายถึง เสียงที่ใช้ในการเล่านิทานที่ใช้ผู้บรรยายเพียงคนเดียวตลอดทั้งเรื่อง โดยไม่คำนึงถึงลักษณะของตัวละครว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ชาย หรือผู้หญิง

6. ความเข้าใจในการฟัง หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังการเรียน ซึ่งความเข้าใจในการฟังนี้ขึ้นอยู่กับความจำและการระลึกถึงคำที่ได้ฟังมาอย่างแม่นยำ (Furness,

1957) สามารถแสดงออกด้วยการแปลความ การตีความ และการขยายความ โดยมี การแปลความ เป็นพื้นฐานให้เกิดความเข้าใจแล้วสามารถตีความได้ เมื่อตีความได้ก็จะขยายความได้ถูกต้อง (ชวาล แพรัตกุล, 2518)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระมี 2 ตัวแปร คือ
  - 1.1 เสียงบรรยายประกอบนิทานภาพสำหรับเด็ก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
    - 1.1.1 ลักษณะของเสียง แบ่งเป็น
      - 1.1.1.1 เสียงธรรมชาติ
      - 1.1.1.2 เสียงการ์ตูน
    - 1.1.2 เสียงของผู้บรรยาย แบ่งเป็น
      - 1.1.2.1 เสียงบรรยายเสียงเดียว
      - 1.1.2.2 เสียงบรรยายแยกตามตัวละคร
  - 1.2 ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ
    - 1.2.1 กลุ่มสูง
    - 1.2.2 กลุ่มปานกลาง
    - 1.2.3 กลุ่มต่ำ
2. ตัวแปรตาม คือ คะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังการเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการนำเทคนิคเกี่ยวกับเสียงมาใช้ในการเล่านิทานให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการเลือกใช้นิทานที่มีเสียงบรรยายเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กให้มากที่สุด